

สำรวจเสถียรภาพสาธารณสุขไทย “ระบบบริการระดับปฐมภูมิ”

ในช่วงหลังปี 2545 เป็นต้นมา หลังจากเกิด พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 ระบบบริการสุขภาพของคนไทยได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปขนานใหญ่

และเป็นทิศทางแห่ง “การปฏิรูป” สุขภาพอันพึงประสงค์ โดยขยายบริการสาธารณสุขที่ให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ “สร้างนำซ่อม” นั่นคือ การป้องกันมากกว่ารอรักษาโรค ให้ครอบคลุมไปสู่ประชาชนวงกว้างทุกพื้นที่

คำตอบสุขภาพดี อยู่ที่ “ชุมชน”

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ก็คือ การชูความสำคัญของหน่วยบริการสุขภาพระดับเบื้องต้น หรือ “ระดับปฐมภูมิ” (Primary Care) โดยมีหน่วยบริการในระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ หรือเรียกว่า “หน่วยบริการปฐมภูมิ (Primary Care Unit : PCU)” เป็นสถานบริการสุขภาพที่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่มากที่สุด เพื่อให้บริการด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การส่งเสริมสุขภาพทั่วไปและการควบคุมป้องกันโรค ที่กระจายไปในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

หน่วยบริการปฐมภูมิดังกล่าว ได้แก่ ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ที่กระจายไปยังทุกหมู่บ้านเกือบ 70,000 แห่ง, สถานีอนามัย ที่กระจายอยู่ทุกตำบลกว่า 9,000 แห่งทั่วประเทศ

หน่วยบริการปฐมภูมิดังกล่าวจะเป็นหน่วยบริการด่านแรก ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เมื่อมีอาการหนักเกินกว่าจะดูแลในชุมชนได้ ผู้ป่วยจะผ่านระบบส่งต่อเข้ารับรักษาตัวที่ สถานบริการระดับทุติยภูมิ ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน ที่กระจายอยู่ทุกอำเภอกว่า 700 แห่งทั่วประเทศ และสถานบริการสุขภาพระดับสูง หรือระดับตติยภูมิ (Tertiary Care) ที่เป็นสถานพยาบาลที่ทำการรักษาโรคที่มีความยากและซับซ้อน มีความต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และต้องใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่มีราคาแพง

สถานีอนามัย ประสิทธิภาพใหญ่ในวันนี้

จากการปรับโครงสร้างตามยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบสาธารณสุข โดยให้ความสำคัญต่อบริการ “ใกล้บ้าน ใกล้ใจ” ดังกล่าว อีกทั้งการผูกเงื่อนโซ่ให้ผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ “บัตรทอง” ต้องลงทะเบียนและใช้สิทธิยังสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิแห่งหนึ่งแห่งใด ทำให้การใช้บริการของประชาชนส่วนใหญ่เป็นการใช้บริการที่ระดับสถานีอนามัย อันดั่งรองลงมา ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน โดยผู้ป่วยที่ใช้บริการทั้งสองส่วนนี้รวมกันประมาณ ร้อยละ 80 ของการใช้บริการผู้ป่วยนอกของภาครัฐ ที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

แนวโน้มที่ปรากฏให้เห็นในวันนี้ชี้ว่า ผลพวงหลังการขับเคลื่อนงานปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศไทย ที่เดินหน้ามาราวหนึ่งทศวรรษได้ก่อให้เกิดภาพแห่งความเปลี่ยนแปลงไม่น้อยเลย

คุณูปการที่สำคัญในการสนับสนุนให้ใช้บริการที่หน่วยปฐมภูมิเป็นอันดับแรกโดยมีการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรและคุณภาพการให้บริการควบคู่ไปด้วยกันนี้ ก็คือ ความสะดวกและประหยัด ทั้งเงินและเวลา ให้แก่ประชาชนนับล้าน ๆ คนในแต่ละปี

ที่มา บทความ ระบบการบริการระดับปฐมภูมิ โดย ไกรยง วิชาญ แผนงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ

ข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อ กิตติมาภรณ์ 081 449 7479